

Videnscenter for Transkulturel Psykiatri har eksisteret siden 2002 og skal fremme psykiatrisk udredning, diagnostik, behandling, pleje og opfølgning af patienter, der har en anden etnisk baggrund end dansk.

Videnscenter for Transkulturel Psykiatri, www.vftp.dk
Psykiatrisk Center København, afsnit 6213
Edel Sautes Allé 10
2100 København Ø

Telefon: 3545 6163
Mail: transkulturel-psykiatri@rh.regionh.dk

Kulturel spørgeguide Jan. 2011

REGION H

Videnscenter for Transkulturel Psykiatri Psykiatrisk Center København

Psykiatrisk Center København

Videnscenter for Transkulturel Psykiatri

Kulturel spørgeguide

Dansk bearbejdelse ved
Marianne Østerskov

Januar 2011
2. udgave

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Indledning	4
Etnisk baggrund og tilhørsforhold	7
Religionens betydning	8
Migration og tilpasning til det danske samfund	8
Traumatiske oplevelser	9
Patientens egne udtryk og forklaringer på sygdom	10
Fysiske symptomer	11
Familiemæssige forhold	11
Børnene	12
Sociale forhold	13
Forventninger til behandling	13
Muligheder for rådgivning og støtte	14
Den retspsykiatriske patient	15
Evaluering af samtalen sammen med patienten	16
Evaluering af samtalen som behandler	17
Referencer	19

Forord

Interessen for at inkludere kulturelle aspekter i den kliniske praksis blev introduceret i DSM-IV's Cultural Formulation, og det har givet anledning til en række nationale udgaver af kulturelle interviews (se Indledning), hvoraf den danske er den senest udkomne.

Denne kulturelle spørgeguide har afsæt i den svenske manual og er stærkt bearbejdet af Marianne Østerskov.

Det er Videnscentrets ønske, at spørgeguiden skal fungere som inspiration i arbejdet med patienter af anden etnisk baggrund end dansk.

Vi modtager meget gerne kommentarer til spørgeguiden til brug for senere udgaver.

På Videnscentrets vegne,

Marianne Kastrup
Overlæge

Indledning

I forlængelse af "Kliniske retningslinjer for transkulturel psykiatri" (7) har vi udarbejdet en kulturel spørgeguide med udgangspunkt i den svenske manual (2,1) fra Transkulturelt Centrum i Stockholm. Den danske udgave er bearbejdet og suppleret med spørgsmål inden for den narrative tilgang (5,6), og der er hentet inspiration fra den hollandske og canadiske pendant (3,4). Spørgeguiden er tænkt som et arbejdsredskab for både psykiater, psykolog og kontaktperson. Samtidig er den et supplement til diagnosticering og almindelig anamneseoptagelse. Spørgeguiden har været til afprøvning forskellige steder i Danmark og er herefter tilpasset de indhøstede erfaringer, som er indsamlet via fokusgruppeinterviews.

Disse erfaringer falder i tråd med formålet med at anvende den kulturelle spørgeguide, nemlig at:

- udforske patientens kulturelle, religiøse og sociale baggrund og sammenhæng og se den betydning, som patienten tillægger dette og forskellige oplevelser i sit liv
- udforske patientens sygdomsopfattelse og sygdomsudtryk og få viden om patientens forventninger til behandling og pleje
- optimere diagnosticering ved at inddrage kulturelle faktorerers betydning
 - bedre vurdering af, om en adfærd/et symptom er kulturelt eller patologisk funderet
- styrke udgangspunktet for kontaktpersonens støttende samtaler med patienten
- styrke patientens identitet ved at se andre sider af patientens liv ud over hans/hendes sygdom
- udarbejde en optimal behandlings- og plejeplan
- bidrage til behandlerens refleksioner om kulturelle faktorerers betydning for relationen
- skabe en anerkendende og tillidsfuld kontakt og behandlingsalliance

Spørgeguiden skal ses som en inspiration, og du kan naturligvis omformulere spørgsmålene, sådan at de passer til din måde at tale på – og til den patient, du sidder overfor.

Det er ikke meningen, at spørgeguiden skal følges slavisk, men at du stiller de spørgsmål, der er relevante for lige netop din patient på det givne tidspunkt. Stil gerne uddybende spørgsmål ud fra patientens svar. Det er vigtigt, at du har en rimelig god kontakt til patienten på forhånd, når du stiller de spørgsmål, der går tæt på patientens fortid, som kan være belastende for patienten at erindre. Svarene kan give brugbare oplysninger, der kan forklare og give forståelse for patientens tilstand og situation og samtidig åbne op for senere at kunne arbejde terapeutisk med disse emner.

Spørgeguiden kan virke meget omfattende for behandleren. Det er et spørgsmål om tilvænning, og vi foreslår, at du "øver" dig i at bruge spørgeguiden til en patient, du kender godt i forvejen.

Som indledning til spørgeguiden forklarer du patienten om formålet med denne, nemlig at opnå et større kendskab til patienten, hans baggrund, familiære og sociale forhold, som kan have betydning for hans tilstand. Forklar patienten, at du vil stille mange spørgsmål (over flere samtaler) for at blive i stand til at give ham den bedste hjælp. Patienten kan opleve det overvældende med så mange spørgsmål og kan naturligvis afbryde eller bede om at fortsætte ved næste aftale. Det er vigtigt at respektere patientens grænser for, hvad han eller hun ønsker at fortælle om.

For at få spørgsmålene til at flyde så naturligt som muligt er det vigtigt at kende spørgeguiden på forhånd og samtidig følge patienten ved at stille spørgsmål ud fra hans svar. Det kan være vigtigt ikke at blive for ivrig efter at bruge spørgeguiden, men sørge for, at der ved hver samtale bliver plads

til, at patienten får talt om det, der er mest påtrængende for ham lige nu. Så må spørgsmålene fra spørgeguiden komme løbende.

Spørgguiden kan bruges til alle patienter, selv til patienten med svære psykotiske symptomer. Måske vil det netop være lettere for ham at tale om sit liv i almindelighed end at tale om sine symptomer, og behandleren vil nøjes med at stille et par enkelte spørgsmål udvalgt efter hans tilstand. Den interesse, spørgsmålene viser for patientens liv ud over hans sygdom, kan give patienten en oplevelse af respekt og anerkendelse og er dermed tillidsskabende. Jo mere tryk patienten føler sig, jo mere uddybende svar vil han give.

Efter endt samtale vil det være naturligt at spørge patienten om, hvordan det har været for ham/hende at svare på disse spørgsmål.

For at få størst udbytte af de informationer, der kommer frem, vil det være oplagt at bruge disse på behandlingskonferencer og i forbindelse med udarbejdelse af behandlingsplaner.

Marianne Østerskov
Projektsygeplejerske, supervisor
Telefon: 3545 6155
Mobil: 2790 8612
Mail: Marianne.Oesterskov@regionh.dk

Tak

En særlig tak for bidrag og inspiration i forbindelse med bearbejdelsen af denne spørgeguide skal rettes til distriktssygeplejerske Anne-Grethe Svenstrup, Psykiatrisk Center København, overlæge Christel Kjeldsen og distriktssygeplejersker Susanne Nielsen og Kirsten Hansen, DPC, Psykiatrisk Center Glostrup, Lisbeth Retsbo, Retspsykiatrisk Center Glostrup og til sygeplejerske Dorte Korsholm, retspsykiatrisk OP-team, Psykiatrisk Center Sct. Hans.

Etnisk baggrund og tilhørsforhold

- Hvor kommer du fra?
 - Hvilke sprog taler du? Hvornår lærte du disse sprog?
 - Hvilket sprog anvender du helst?
 - Ved hvilke situationer anvender du de forskellige sprog, hjemme, med familien, på arbejdet, i kontakt med sundhedsvæsenet?
 - Hvilket sprog drømmer du på?
 - Hvordan har du det med at bruge tolk?
-
- Har du familie her i Danmark?
 - Savner du mennesker, der har samme baggrund som dig? Hvis ja, vil du sige noget mere om det?
 - I hvilken udstrækning kan du følge din måde at leve på her i Danmark?
 - Hvad betyder det for dig?
 - Hvad er vigtigst for dig fra din eller din families oprindelige måde at leve på? (Fx familierelationer, normer og værdier, festdage, tro...)
 - Er der en gruppe eller flere grupper, som er vigtige for dig? Jeg tænker fx på i forhold til din nationalitet, kulturelle eller religiøse baggrund eller anden interessegruppe.
 - Hvad betyder det for dig?
 - Hvilke muligheder giver det?
 - Hvilke begrænsninger giver det, hvis nogen?
 - Har din oplevelse af at tilhøre en særlig gruppe forandret sig med tiden? Hvis ja, hvordan?
 - Hvor føler du, du hører mest til?
 - Tænker du på dig selv som – nævn patientens etniske gruppe; fx kurdisk?
 - Eller tænker du på dig selv som dansk? Eller både og?
 - Hvordan tror du, andre opfatter dig?

- Hvad betyder det for dig?
- Hvordan er det for dig at leve i to forskellige kulturer?
- Hvordan mødes du, din familie eller din gruppe af andre i omgivelserne?
- Har du været ude for misforståelser eller uretfærdig behandling, pga. at du har en anden baggrund end dansk?
- Hvordan tror du, dine familiemedlemmer ville svare på disse spørgsmål?
 - Ville de have en anderledes opfattelse af at tilhøre to kulturer?
 - Ville de høre til samme grupper som dig?
 - Hvis ja, hvad betyder det for jeres forhold til hinanden?

Religionens betydning

- Har du en tro, i så fald hvilken?
- Hvad betyder religionen for dig i hverdagen?
- Er der ritualer, du har brug for at udføre her?
 - Er der noget, vi kan hjælpe dig med i den forbindelse?
- Hvad betyder religionen for din familie?
 - Hvis den har en anderledes betydning for din familie, hvad betyder det så for jeres forhold?
- Hvilke begivenheder og traditioner betyder særligt meget for dig?
- Går du i kirke, moské e.l. i Danmark?
 - Hvor ofte tager du derhen?
 - Kender du andre, som kommer der?
 - Hvad betyder det for dig?

Migration og tilpasning til det danske samfund

- Hvad fik dig til at forlade (nævn oprindelsesland)?
 - Hvordan blev beslutningen taget og af hvem?
 - Var du enig i beslutningen?

- Hvis ikke – hvad har det betyder for dig og jeres relation?
- Hvilken kontakt har du med familie og venner, der stadig bor i (oprindelseslandet)?
- Har du mulighed for at besøge (oprindelseslandet)?
 - Hvad betyder det for dig?
- Hvad afgjorde, at du netop flyttede til Danmark?
- Hvordan er dit liv blevet påvirket af, at du er flyttet til Danmark? (Stil følgespørgsmål om livet i oprindelseslandet, fx. uddannelse, arbejde, bolig, økonomisk status)
 - Hvilke fordele har der været?
 - Hvilke ulemper har der været?
 - Hvordan har det været for din ægtefælle og dine børn?
- Hvad forlod du, da du flyttede til Danmark.
 - Hvilke vigtige personer forlod du?
 - Hvad betyder det for dig?
- Hvilke nye relationer har du fået i Danmark?
- Hvordan oplever du den danske måde at leve på?
- Hvordan er du involveret i dansk levevis? (Fx omgås du med danskere, deltager du i danske sociale begivenheder, følger du med i danske medier, læser du dansk litteratur, er du interesseret i, hvordan det danske samfund fungerer?)
- Er der noget i den danske måde at leve på, som du tager til dig?
- Hvordan har det påvirket dit helbred, at du er flyttet hertil?

Traumatiske oplevelser

Hvis patienten taler om traumer, er det en god idé at fortælle patienten om de mest almindelige symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion, PTSD. Det kan give patienten en lettelse dels at høre om de symptomer, som han formentlig genkender og dels

at høre, at det er noget, vi ved noget om.

- Hvordan vil du beskrive din opvækst?
 - Hvilke gode oplevelser husker du særligt tydeligt?
 - Hvilke mindre gode oplevelser husker du særligt tydeligt?
 - Hvilken betydning har disse erindringer for dig?
- Har du været udsat for trusler eller vold i ...? (nævn landet)
- Hvordan kom du til Danmark?
- Har du været udsat for trusler eller vold på vejen til Danmark? (Respekter patientens grænser for, hvad han eller hun er parat til at fortælle om).
 - Hvordan har det påvirket dig?
 - Hvordan har det påvirket din familie?
- Tænker du ofte på din fortid og det, der er sket?
 - Hvad tænker du om det?

Patientens egne udtryk for og forklaringer på sygdom

- Hvad er det for problemer, du har?
- Hvornår og hvordan begyndte dine problemer?
- Hvor alvorlige synes du, dine problemer er?
- Hvilke ord plejer du at bruge om dine problemer, når du taler med din familie eller venner?
- Hvad tror du, der kan være årsag til dine problemer?
 - Hvordan forklarer du det?
 - Hvilke andre forklaringer kunne der være?
 - Hvordan ville du forklare dine problemer i dit oprindelsesland?
- Hvad siger din familie og venner til dine problemer?
- Hvordan ser din familie, at du har dette problem – hvordan udtrykker du det?
- Hvor alvorligt synes de, det er?

- Hvilke ord anvender de om dine problemer?
- Hvad, tror de, kan være årsag til dine problemer?
 - Hvordan forklarer de det?
- Hvad synes de, du skal gøre for at søge hjælp og behandling?
- Hvordan oplever du, at din familie og venner forstår dig?
 - Hvad betyder det for dig?
- Hvordan reagerer andre i dine omgivelser på, at du har psykiske problemer?
 - Hvad betyder det for dig?
- Hvordan vil folk fra dit oprindelsesland forklare dit problem?
- Hvordan ser man på psykiske problemer i dit oprindelsesland?
- Hvad tænker du selv om at have sådanne problemer, som du har?
- Hvad oplever du som den største kilde til stress lige nu?

Fysiske symptomer

- Har du mærket ændringer i din krop i relation til dine problemer?
 - Har du smerter? I så fald hvor?
 - Hvad mener du, disse smerter kan skyldes?
 - Hvordan ser du på sammenhængen mellem dine smerter og dine problemer i øvrigt?
 - Hvornår er dine smerter værst?
 - Hvornår er de mindst til stede?
 - Hvad gør du for at mindske dine smerter?

Familiemæssige forhold

I forhold til spørgsmålene om børnene er det vigtigt ikke at give patienten skyldfølelse, men de er ment som en hjælp til at skærpe både patientens og behandlerens opmærksomhed på børnenes tarv.

- Har du en familie her, er du gift, har du børn?
- Hvordan er dit forhold til din ægtefælle?
 - Hvordan er det nu i forhold til, hvordan det var i (oprindelseslandet)?
 - Hvordan mødte I hinanden?
- Evt. spørgsmål om seksualitet. Vær opmærksom på, at det ikke behøver at være et tabu at tale om.
 - Hvordan fungerer jeres sexualliv?
 - Hvad betyder det for dig?
- Hvem træffer beslutninger i din familie?
 - Er det anderledes nu i forhold til i ... (nævn patientens oprindelsesland)? Hvis ja, hvordan?
- Hvordan påvirker dine problemer din familie?
- Hvordan påvirker dine problemer dine daglige gøremål, så som arbejde, passe familien, lave mad etc.?
 - Hvem klarer de daglige gøremål hjemme hos jer?
- Hvordan påvirker dine problemer din kontakt til andre mennesker? (Venner, arbejdskolleger m.fl.)
- Er der noget i din hverdag, som har ført eller fører til, at du har disse problemer? I så fald hvad?
 - Hvordan påvirker det dig?
- Hvordan vil du beskrive din omgangskreds?
 - Er det tilfredsstillende?
- Hvordan ønsker du, dit liv skulle se ud om fx 5 år?

Børnene

- Hvor gamle er dine børn?
- Hvordan er dit forhold til dine børn?
 - Hvor meget tager du dig af dem?
 - Hvad gør du sammen med dine børn?
 - Hvordan forklarer du dit problem til dine børn?

- Hvordan tror du, at de oplever dit problem?
- Hvordan tror du, at dit problem påvirker dine børn i hverdagen, fx i skolen, i forhold til kammerater?
- Hvem kan de få støtte af?
- Hvad har de mistet ved at komme til Danmark?
 - Hvad tror du, det betyder for dem?
- Hvem, tror du, kunne tale med dem om deres problemer?
- Hvordan vil du have det med, at vi taler med dem?
- Hvad er dine ønsker og drømme for dine børn?

Sociale forhold

- Hvilken uddannelse og/eller arbejde havde du i dit oprindelsesland?
- Har du et arbejde? Hvis ja, hvilken slags arbejde har du?
 - Hvad betyder det for dig?
- Hvis nej, hvad får du tiden til at gå med?
 - Hvordan er det for dig?
- Hvilken form for økonomisk ydelse modtager du?
- Har din ægtefælle arbejde?
- Hvordan vil du beskrive din/familiens økonomi?
 - Hvad betyder det for dig og din familie?
- Hvordan ønsker du, dine sociale forhold skulle se ud om fx 5 år?

Forventninger til behandling

- Hvad vil du gerne have hjælp til?
 - Hvilke forventninger har du til behandlingen?
 - Hvilke forventninger ville du have til behandling i dit oprindelsesland?
- Kender du nogen, som har haft lignende problemer som dig?
 - Hvilken hjælp mener du, de har fået?
- Man kan på forskellig vis søge hjælp for sine problemer. Har du

søgt hjælp andre steder end i det danske sundhedsvæsen? (Der kan refereres til fx religiøse healere, behandling i oprindelseslandet eller alternativ behandling i Danmark).

- Hvad har hjulpet dig bedst?
- Hvilken slags behandling vil du foretrække at få nu? (Fx tale om begivenheder i fortiden i forhold til, hvordan de påvirker dig nu, tale om dine følelser, modtage råd, øvelser, medicin...?)

Muligheder for rådgivning og støtte

- Er der et eller flere mennesker, du stoler på og kan tale med om dine problemer og din situation?
- Kan du tale med din familie og venner om dine problemer?
 - Er der noget, der er særligt svært at tale om?
 - Hvordan støtter din ægtefælle dig?
- Hvad forventer du af familien, når du har det dårligt?
 - Hvordan bliver dine forventninger indfriet?
 - Hvilken betydning har det for dig?
- Hvordan ønsker du, at din familie bliver inddraget i behandlingen?
- Hvordan fortæller du andre mennesker, at du har brug for hjælp?
 - Hvilken hjælp har du brug for i din hverdag?
- Hvem kan du få rådgivning, støtte og hjælp af i hverdagen?
- Hvordan ville du have fået hjælp i (oprindelseslandet)?
 - Hvilken hjælp ville du have fået og af hvem?
- Er der nogen fra dit trossamfund, der kan støtte dig?
 - Hvilken rådgivning, støtte og hjælp får du?
 - Hvad betyder det for dig?
 - Er der nogen, der særligt hjælper dig?
 - På hvilken måde gør de det?

Den retspsykiatriske patient

I forhold til den retspsykiatriske patient skal vi være opmærksomme på, at det kan vække patientens vrede og sorg at blive spurgt om sin kriminalitet. Det kræver derfor et godt kendskab og en god relation til patienten på forhånd, inden du går i gang med spørgeguiden. Samtidig vil det være en god idé kun at stille få spørgsmål af gangen afhængigt af, hvordan patienten reagerer på det.

Det er naturligvis vigtigt at bruge sin empati og forståelse, når du får patienten til at erindre svære oplevelser via spørgsmålene.

- Hvordan vil man i din kultur se på den kriminalitet, du har begået?
 - Ville det også være ulovligt i dit oprindelsesland?
 - Hvordan ville de offentlige myndigheder have reageret der, hvis den samme kriminalitet var blevet begået?
- Hvordan ser du på, at du har fået en behandlingsdom?
- Hvordan ser din familie på, at du har fået en behandlingsdom?
- Hvordan ser man i dit oprindelsesland på et psykisk sygt menneske, der har begået kriminalitet?
- Hvad tænker du om den kriminalitet, du har fået en behandlingsdom for?
- Hvordan tror du, at din familie ser på det, du har gjort?
- Hvordan har du oplevet dit møde med
 - politiet?
 - retssystemet?
 - behandlingssystemet?
 - Hvad har det betydet for dig?
- Hvad har efter din mening betydning for, at du kan undgå at begå ny kriminalitet?
Hvordan kan vi bedst hjælpe dig, for at det ikke sker for dig

igen?

- Hvad tænker du, du selv kan gøre for at undgå, at det sker igen?
- Hvad er vigtigt for dig i dit liv? Hvad har du lært af din familie om, hvordan det er godt at leve sit liv?
- Hvem kan støtte dig i denne situation?
 - Din familie?
 - Venner?
 - Hvordan kan din tro hjælpe dig?

Evaluering af samtalen sammen med patienten

- Her til sidst kunne jeg tænke mig at vide, hvad du synes om denne samtale?
- Hvordan synes du, det har været at skulle beskrive og forklare din situation og problemer for mig?

- Hvad har det betydet for dig at kunne/ikke kunne anvende dit modersmål sammen med mig?
- Hvordan har det fungeret at bruge tolk under vores samtale?
- Havde du brug for at have tolk?

- Hvad synes du om de spørgsmål, jeg har stillet?
- Er der noget vigtigt, som du vil fortælle om, som vi ikke har fået talt om?
- Hvad har været let at tale om?
- Hvad har været svært at tale om?
- Hvor godt tror du, jeg forstår dine problemer og din situation?
 - Hvad betyder det for dig?
- Hvor godt tror du, andre på dette behandlingssted har forstået dine problemer og din situation?
 - Hvad betyder det for dig?

Evaluering af samtalen som behandler

Til sidst evaluerer behandleren, hvordan han/hun oplever, at samtalen har været. Forslag til spørgsmål, der kunne overvejes:

- Hvordan har relationen til patienten været?
- Hvordan har intimitetsniveauet været?
- Hvad har besværliggjort, eller hvad har understøttet en god relation?
- Hvordan har kommunikationen været?
 - Hvad har besværliggjort, eller hvad har understøttet at opnå en god kommunikation?
- Hvordan har sproget fungeret under samtalen?
 - Hvad har det betydet, at I ikke har haft samme modersmål?
 - Hvad har det betydet, at I har anvendt tolk?
 - Hvad har det betydet, at I ikke har anvendt tolk?
- Hvordan bedømmer du din mulighed for at forstå patientens livssituation og sociale sammenhæng?
 - Hvad har besværliggjort, eller hvad har understøttet din forståelse?
- Hvordan vurderer du din mulighed for at forstå patientens selvforståelse og forventninger til behandlingen?
 - Hvad har besværliggjort, eller hvad har understøttet denne forståelse?
- Hvilke følelser og reaktioner har patienten vakt hos dig?
- Hvordan har du håndteret dine følelser og reaktioner?
- Hvordan bedømmer du din mulighed for at afgøre, hvad der er normalt og patologisk i forhold til patientens problemer?
- Hvor pålidelig synes du din diagnostik er?
- Hvordan bedømmer du dine muligheder for at kunne tilbyde adækvat behandling?
- Hvordan ser du på din mulighed for at kunne gøre din diagnostiske vurdering forståelig for patienten?

- Hvilken betydning, tror du, din respektive patientens etniske, sociale og kulturelle tilhørsforhold har haft i jeres møde?
- Reflekter over, hvordan du synes, disse faktorer har haft betydning i jeres møde.
- Hvad har du hørt patienten fortælle om, hvad der er det vigtigste i hans/hendes liv?
- Andre aktuelle refleksioner?

Referencer

1. American Psychiatric Association. *Cultural Assessment in clinical psychiatry*. Washington DC, American Psychiatric Association, 2002.
2. Bäärnhielm, Sofie, Scarpinati Rosso, Marco, Pattyi, Laszlo: *Kultur, kontekst och psykiatrisk diagnostik*. Transkulturellt Centrum, Stockholm, 2007.
http://www.sll.se/upload/Transkulturellt%20Centrum/Kulturform_1003.pdf
3. *Cultural Consultation Service Clinical Handbook*. McGill University, Division of Social and Transcultural Psychiatry, Canada, 2006.
<http://www.mcgill.ca/ccs/handbook/>
4. Rohlof, Hans et al: *The Cultural Interview in the Netherlands: The Cultural Formulation in your pocket*. In: Mezzich, Juan E and Caracci, Giovanni. *Cultural Formulation. A Reader for Psychiatric Diagnosis*. Jason Aranson, Lanham, U.S.A, 2008.
5. White, Michael: *Narrativ teori*. Hans Reitzels Forlag, København, 2006.
6. White, Michael: *Narrativ praksis*. Hans Reitzels Forlag, København, 2006.
7. Østerskov, Marianne, Kastrup, Marianne, Baéz, Armando: *Kliniske retningslinjer for transkulturel psykiatri*. Videnscenter for Transkulturel Psykiatri, Psykiatrisk Center Rigshospitalet, København, 2. udg., 2006.
http://www.vftp.dk/diagnoser/kliniske_retningslinier/documents/kliniske_retningslinjer_2.pdf

Noter